

**DİN EĞİTİMİ
VE SOSYAL BARİŞ**

Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları
The Center for Values Education Press

© Eserin Her Türü Basım Hakkı Anlaşmalı Olarak
Ensar Neşriyat'a Aittir.

ISBN: 978-605-80183-3-4

Kitabın Adı

Din Eğitimi ve Sosyal Barış

Yazar

Prof. Dr. Hüseyin Yılmaz

Yayın Koordinatörü

Hulusi YİĞİT

Tasarım

Nuray YÜKSEL

Baskı-Cilt

ÇINAR MAT. ve YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
100. Yıl Mahallesi Matbaacılar Caddesi
Ata Han No:34/5 Bağcılar - İSTANBUL
Tel: 0212 628 96 00 - Faks: 0212 430 83 35
Sertifika No: 45103

1. Basım

Aralık 2019

İletişim

Ensar Neşriyat Tic. A.Ş.
Düğmeciler Mah. Karasüleyman Tekke Sokak. NO: 7 Eyüpsultan-İSTANBUL
www.ensarneyriyat.com.tr e-mail: siparis@ensarneyriyat.com.tr

DİN EĞİTİMİ
ve SOSYAL BARIŞ

Prof. Dr. Hüseyin YILMAZ

Özgeçmiş

Prof. Dr. Hüseyin YILMAZ

1969 yılında Sivas Suşehri'nde doğdu. 1985'te Sivas İmam-Hatip Lisesi'ni bitirdi. 1993'te Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2001 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi alanında hazırladığı "Toplumsal Barışa Katkısı Açısından Türkiye'de Din Eğitimi" konulu teziyle doktor oldu. 2006'da doçent, 2011'de de profesör oldu.

2003-2006 yıllarında Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekan Yardımcılığı görevinde bulundu. 2006-2007 öğretim yılında Kırgızistan Oşh Devlet Üniversitesi'nde öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak görev yaptı. 2008-2012 yılları arasında Cumhuriyet Üniversitesi'ndeki görevi yanında, Tunceli Üniversitesi'nin kuruluş sürecine katkı sağladı ve bu üniversitenin farklı birimlerinde Eğitim, Sosyoloji ve Psikoloji alanlarında ders verdi. 25 Ağustos 2011 tarihinde Yüksek Öğretim Kurulu tarafından Tunceli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne dekan olarak atandı. 6 Ağustos 2012 tarihinden itibaren 3 yıl süreyle Cumhuriyet Üniversitesi Rektör Yardımcılığı görevini yürüttü. Halen Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı başkanı ve öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Yılmaz'ın yayınlanmış eserlerinden bazıları: Kuran'ın Işığında Müslim Gayrimüslim Münasebetleri, Din Eğitimi ve Sosyal Barış, Camilerin Eğitim Fonksiyonu, Alevi-Sünni Diyalogu, Peygamber (s.a.v.) Döneminden Günümüze Kadınlar ve Camiler, Dinî Hitabet ve Mesleki Uygulama.

İÇİNDEKİLER

İçindekiler

Sunuş

Kısaltmalar

Birinci Bölüm

İslâm ve Sosyal Barış

Bölüm I İslâm ve Sosyal Barış

A. İSLÂM VE SOSYAL BARIŞ

1. İslâm
2. Sosyal Barış
3. Barış Eğitimi
4. İslâm-Sosyal Barış İlişkisi

B. SOSYAL BARIŞIN İSLÂMÎ UNSURLARI

1. Sosyal Adâlet
2. Sosyal Güvenlik
 - a. Sosyal Güvenlik-Din İlişkisi
 - b. Sosyal Güvenliğin Temel Unsurları
 - b.1. Can Güvenliği
 - b.2. Akıl Güvenliği
 - b.3. Din Güvenliği
 - b.4. Nesil Güvenliği
 - b.5. Mal Güvenliği
3. Sosyal Dayanışma
 - a. Sosyal Dayanışma-Din İlişkisi
 - b. Sosyal Dayanışmanın Dinî Unsurları
 - b.1. İslâm Kardeşliği
 - b.2. Namaz
 - b.3. Oruç
 - b.4. Hac
 - b.5. Zekât ve Sadaka
 - b.6. Kurban
 - b.7. Fidyeye ve Kefâret
 - b.8. Karz-ı Hasen (Borç Verme)
 - b.9. Vakıf

Bölüm II Sosyal Barış Açısından Din Eğitimi ve Fonksiyonları

A. DİN EĞİTİMİ	89
1. Din Eğitiminin Tanımı ve Mahiyeti	91
2. Din Eğitiminin Amacı	103
3. Din Eğitiminin/ Din Derslerinin Tarihsel Süreci	104
4. Din Eğitiminin Gerekliliği	
5. Din Eğitiminin Hukukî Temelleri	
B. DİN EĞİTİMİNİN FONKSİYONLARI	
1. Din Eğitiminin Bireysel Fonksiyonları	
a. Fıtrattaki İnanma Duygusunu Tatmin Etmek	
b. Kişiliği Geliştirmek	
c. Ahlâkı Güzelleştirmek	
d. Hayatı Anlamlandırmak	
e. Bireysel Otokontrol Sağlamak	
f. Bireyi Özgürleştirmek	
2. Din Eğitiminin Sosyal Fonksiyonları	
a. Dinin Toplum İçin Önemi Kavrarmak	
b. Kültürel Gelişime Katkıda Bulunmak	
c. Sevgi ve Hoşgörü Anlayışı Kazandırmak	
d. Millî Bütünlüğü Sağlamak	
e. Bireyleri Sosyalleştirmek	
f. Toplum Düzenini Korumak	
g. Evrensel Sorumluluk Anlayışını Geliştirmek	

Bölüm III Sosyal Barış Açısından Din Eğitimi Kurumları

A. YAYGIN EĞİTİM KURUMLARI
1. Aile
2. Camiler
3. Kur'an Kursları
4. Kitle İletişim Araçları
5. Tarikatlar ve Dinî Cemaatler
B. ÖRGÜN EĞİTİM KURUMLARI
1. Kreş ve Anaokulları
2. İlk ve Orta Öğretim Okulları
3. İmam-Hatip Okulları
4. Üniversiteler
a. İlahiyat Önlisans Programı
b. İlahiyat Programı

Bölüm IV Sosyal Barış Tehdit Eden Unsurların Dinî/Eğitsel Açıdan Değerlendirilmesi

A. DİNİ UNSURLAR

1. Dinin Yanlıı Yorumlanması
2. Dinî Taassup
3. Din İstismarı
4. Dinî Düşünce (Mezhep, Tarikat, Cemaat) Ayrımcılığı

B. KÜLTÜREL UNSURLAR

1. Irkçılık
2. Kültür Ayrımcılığı
3. Cinsiyet Ayrımcılığı

C. EKONOMİK UNSURLAR

1. Sömürü
2. Dengesiz Gelir Dağılımı
3. Fırsat Eşitsizliği
4. İsrâf

D. SİYASİ UNSURLAR

1. Siyasî Düşünce Ayrımcılığı
2. Lâikliğin Farklı Yorumlanması
3. Dinin Siyasete Âlet Edilmesi
4. Hukukun Siyasallaşması
5. Ayrıştırıcı Siyaset Dili
6. Terör

SONUÇ

KAYNAKÇA

SUNUŞ

İnsanı diğer canlılardan farklı kılan en temel özellik Őüphesiz onun “sorumlu” varlık olmasıdır. Sorumlu olma özelliği, onun toplumla iletişimini zorunlu kılmaktadır. Bu iletişimin sağlıklı bir Şekilde devamı, insanın dođuŐtan sahip olduğu yeteneklerini barış ve huzur ortamında geliŐtirerek içerisinde yaŐadıđı fiziksel ve sosyal çevreyle uyumlu hale gelmesine bağlıdır.

Toplum halinde yaŐayan insanlar için fitrî bir ihtiyaç olan sosyal barış, hemen her devirde istikrar ve ahengin devamı açısından önemini korumuŐtur. Çünkü sosyal hayatın sorunsuz bir Şekilde devamı, temel hak ve özgürlüklerin rahat bir Şekilde kullanımını ancak barış ortamında mümkündür.

Bilim ve teknoloji alanındaki ilerlemenin, sanayileŐme ve ŐehirleŐme ile birlikte meydana gelen sosyal, ekonomik ve kültürel deđiŐimin hız kazandığı çağımızda barış ve huzuru sağlamak, toplum halinde yaŐayan insanların en önemli arzusudur. Ancak içerisinde bulunduğumuz çağda sosyal hayatın akıŐını Şiddet, savaş, kargaŐa ve terör endiŐesinden uzak tutmak bir türlü mümkün olamamıŐtır. Dünya lkelerinin pek çoğu millî gelirinin büyük bir bölümünü savunma sanayine ayırmakta, çok sayıda insanın zamanı, enerjisi ve ilmi birikimi bu uğurda heba edilmektedir. Ekonomik büyümenin vazgeçilmez bir hedef olarak kabul edilmesiyle birlikte modern savaş gereçlerinin sü-

rekli bir yenisi geliştirilmektedir. Böylece savunma sanayinde rekabet artmakta ve savaşı teşvik eden girişimler adeta kamçılanmaktadır.

Sosyal hayatı tehdit eden her türlü silahın yapımı bilimsel çabaların bir ürünüdür. Oysa bilim korkuyu, şiddeti ve savaşı kıskırtmanın değil; insanlığa barış ve huzur getirecek gelişimin aracı olmalıydı. Bilimsel araştırmalarla gerçekleştirilen teknolojik buluşların insanlara, diğer canlılara ve tabiata zarar verecek eylemlerin aracı haline gelmesi son derece kuşku vericidir. Saldırganlığı ve savaşı körükleyici bu gidişatı durdurmaya yönelik etkili önlemler alınmadığı takdirde, insanlığın sonu tahmin edilemeyen bir dehşete doğru sürüklenmesi kaçınılmazdır.

Günümüzde sosyal barışı tesis etmek için iç ve dış tehditlere karşı silahlanma ve güvenlik güçlerinin sayısını artırma gibi fizikî-lojistik tedbirler tek başına yeterli değildir. Öyleyse bu konuda öncelikle insanı merkeze alan ve onun duygularını iyiye doğru yönlendirmeyi amaçlayan unsurlar üzerinde durmak gerekir. Özellikle eğitim yoluyla insan neslini/toplum bireylerini barışsever olarak yetiştirmek önemlidir. Çünkü sosyal barışın öznesi olan insan, barışın hem tesis edeni hem de bozanıdır. İnsanı eğitmeden toplumu düzeltmek mümkün değildir.

Sosyal barışın tesisine katkı sağlama konusunda eğitimin en önemli yardımcısı *din eğitimi*dir. Çünkü din eğitiminin konusunu oluşturan İslâm, insanlara hem bu dünyada hem de ahirette mutlu ve huzurlu bir hayat yaşamayı önermektedir. Nitekim İslâm'ın değerleri din eğitimi yoluyla doğru olarak öğrenildiğinde, toplumda barışın, kardeşliğin, birlik ve beraberliğin temel harcını oluşturur. Sevgi, saygı, hoşgörü, yardımlaşma ve dayanışma gibi değerlerin toplum bireyleri tarafından benimsenip yaşanması, barış karşıtı eğilimleri frenleyecek en önemli güç olarak görülebilir.

İslâm'ın bir barış dini olduğu bilinmekle birlikte, Türkiye'de *sosyal barış problemi* konuşulduğunda *din eğitimi* olumsuz açıdan da gündeme gelmektedir. Türkiye'deki siyasal ve kültürel kutuplaşmalarda

dinin önemli bir eksen oluşturduğunu gösteren bu durum karşısında İslâm'ın barış mesajlarını etkin bir biçimde vurgulamak ve bu mesajları eğitim yoluyla toplumun gündemine taşımak önemli bir ihtiyaçtır. Çünkü İslâm, doğru anlaşıldığı dönemlerde toplum bireylerini kaynaştırmayı başarmış, sosyal barışın, birlik ve beraberliğin teminatı haline gelmiştir. Ancak İslâm'ın yanlış anlaşılmasından ya da istismar edilmesinden kaynaklanan pek çok sorunun varlığı da bir gerçektir. Özellikle bazı radikal gruplar tarafından dinî metinlerin barış karşıtı eylemlere fikrî zemin oluşturacak şekilde yorumlandığı bilinmektedir. Yöresel ya da küresel nitelikli bu grupların kendilerine yandaş toplamak ve eylemlerini toplum nezdinde haklı göstermek için bazı ayet ve hadislerin anlamını çarpıttıkları görülmektedir. İşte ülkemizde din eğitimi, İslâm'ın değerlerini kullanma amacı güden art niyetli oluşumlar karşısında bireyleri bilinçlendirme açısından da önemlidir.

Din eğitiminin tek başına sosyal barışla ilgili bütün sorunların üstesinden gelebileceğini ileri sürmek elbette isabetli bir düşünce değildir. Ancak dinin toplumu ıslah etmeye yönelik mesajlarının bireyleri barışsever olarak yetiştirme ve toplumda barış kültürünü geliştirme sürecine katkı sağlayacağı da bir gerçektir. Dinin sahip olduğu bu güç, inancın insanlar üzerinde etkili olmasından kaynaklanmaktadır. İşte sosyal barışın dinî/eğitsel açıdan değerlendirildiği bu eserin temel amacı, din eğitimi yoluyla İslâm inancını toplum bireyelerine doğru bir anlayış ve uygun yöntemlerle öğretmenin önemini açıklamak, dinin barış açısından etkinliğini artırmaya yönelik bazı öneriler sunmak ve dinî değerleri kullanarak örgütsel faaliyette bulunan oluşumlar karşısında bireylerin bilinçlenmesine katkı sağlamaktır.

Sosyal barışın sağlanmasında din eğitiminin rolünün irdelendiği bu çalışmanın temel konusunu; *“İnsanlar ve gruplar arasında zaman zaman baş gösteren ötekileştirme, ayrımcılık, çatışma, şiddet, terör ve savaş gibi sorunların yerini uzlaşmaya bırakmasında; sevgi, saygı, anlayış ve hoşgörü esasları çerçevesinde el birliğiyle bir barış toplumu oluşturmada ve evrensel barışa katkıda bulunmada din eğitiminin de bir sorumluluğu var mıdır; varsa*

din eğitimi bu sorumluluğunu etkin bir biçimde nasıl yerine getirebilir?" sorusu oluşturmaktadır. Çalışmada bu cümlede özetlenen hususlar ele alınmakta ve okuyucuya İslâm din eğitiminin sosyal barışla ilişkisine yönelik bir bakış açısı sunulmaktadır.

2003 yılında birinci baskısı yapılan eserin nüshaları kısa sürede tükenmiş, okuyuculardan gelen istek üzerine ikinci baskının gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. İkinci baskının yayınlanmasını gerçekleştiren DEM Yayınlarının değerli yetkililerine teşekkür ederim.

Barış ikliminde mutlu ve huzurlu bir hayat sürdürebilmemiz ve barış kùltürünü gelecek nesillere miras olarak bırakabilmemiz dileğiyle...

Sivas 2019

Prof. Dr. Hüseyin YILMAZ

KISALTMALAR

- A.Ü. : Ankara Üniversitesi
A.Ü.İ.F : Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (a.s.): Aleyhisselam
b. : Bin (oğlu)
bkz. : Bakınız
C.Ü.İ.F : Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Çev: : Türkçe'ye çeviren
Der: : Derleyen
Ed: : Editör
E.Ü.İ.F : Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Fak. : Fakülte
İFAV : İlahiyat Fakültesi Araştırmaları Vakfı
Krş. : Karşılaştırınız
Mad. : Madde
M.E.B. : Millî Eğitim Bakanlığı
M.Ü.İ.F : Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Ö: : Ölüm tarihi
(s.a.v.) : Sallallahu aleyhi ve sellem
S.Ü.İ.F : Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Terc: : Tercüme eden
Trans: : Çeviren, tercüme eden
tsz. : Tarihsiz
vb. : Ve benzeri
vd. : Ve devamı
vs. : Ve saire
Yay. : Yayınları, yayınevi
Ysz. : Yersiz

I. BÖLÜM

İSLÂM ve SOSYAL BARIŞ

